

Yttrande över SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, 2017

Från Mikrofonderna för social ekonomi och lokal utveckling i Sverige ekonomisk förening (Mikrofonderna Sverige), 769621-0041

Yttrandet gäller avsnitt 2.3.1 Tillgång till finansiellt kapital

Det är viktigt och bra att utredningen har belyst problemen med tillgång till finansiellt kapital för företag på landsbygden. Vi håller med utredarna om att ”Staten behöver vidta ytterligare åtgärder i de områden där marknaden misslyckas med att tillhandahålla kapital.” Landsbygdskommitténs förslag är att komplettera ALMI Företagspartner AB:s uppdrag om marknadskompletterande finansiering och rådgivning med ytterligare fokus som riktas mot företag i de glesta och mycket glesta landsbygdskommunerna. I synnerhet ska de platsbundna näringarna och till dem relaterad näringsverksamhet uppmärksammas.

Almis grundkoncept har varit att stötta tillväxtföretag. Under lång tid har civilsamhällets affärsdrivande företag hamnat ”mellan stolarna” både hos ALMI och hos bankerna. Associationsformer som ekonomisk eller ideell förening har försvårat, även att kapitalbehovet inte alltid är så stort och dessa företag i många fall saknar säkerheter för lån eller kontokrediter, eller måste gå i personlig borgen. Den sociala ekonomins/civilsamhällets företag är en växande och viktig del av näringslivet och behöver liknande stöttning av det offentliga som mer traditionella företag för att kunna utvecklas. Se referenser i bilaga. Det finns mer än 200 000 organisationer och föreningar inom civilsamhället. 77 000 av dem har ekonomisk verksamhet. Med bättre uppbackning från samhället utgör de en stor potential till ökad välfärd och sysselsättning.

Eftersom inte dessa företags kapitalbehov har kunnat lösas genom det offentliga har Hela Sverige ska leva, Coompanion Sverige, Ekobanken och JAK bildat Mikrofonderna för social ekonomi och lokal utveckling, ett finansiellt institut registrerat hos Finansinspektionen. Mikrofonderna Sverige är navet som tidigare med bistånd av bla EU finansiering via Jordbruksfonden och senare Tillväxtverket har arbetat med att hjälpa till att starta regionala Mikrofonderna. Mikrofondernas huvudsakliga instrument är att ställa ut garantier för banklån, men kan också gå in med ägarkapital genom att köpa aktier eller andelar i företagen. Bifogar Handbok för regionala Mikrofonderna där bakgrund, uppbyggnad etc framgår. Idag finns 2 regionala mikrofonderna som är operativa och 11 till i varierande grad av etablering varav fem kommer att bli operativa inom kort. Kapitalet i mikrofondkonsortiet är i första hand privat idéburet kapital från kooperativa sektorn och fackförbundet Kommunal. Men även kommuner som Göteborgs stad har investerat i den regionala mikrofonderna, Mikrofond Väst. Problemet för Mikrofonderna är medel för driften. Till skillnad från Almibolagen som bygger på offentligt kapital, så bedömer vi att kapitalanskaffningen inte är något problem från den privata sektorn. Däremot har vi samma behov som Almi av offentligt driftsbidrag.

Vi ser två, egentligen tre, lösningar på problemet med kapitalförsörjning till vår målgrupp inom social ekonomi och lokal utveckling. Att staten stödjer det framväxande Mikrofondkonsortiet med driftsbidrag eller att staten tar över ansvaret för Mikrofonderna och lägger dem i samma ”skål” som ALMI eller Coompanion. Det är då viktigt att försäkra sig om att den kompetens och det engagemang som finns inom Mikrofondkonsortiet bibehålls. Almi har ju tidigare också tagit emot organisationer som växt upp vid sidan om Almi och som så småningom inlemmats i Almis verksamhet. Mikrofonderna har uppstått inom civilsamhället på grund av ”marknadsmislyckande” och nu när problemet uppmärksammas och skall åtgärdas kan det vara en naturlig utveckling att Mikrofonderna blir en del av statens verksamhet. Ett ytterligare alternativ är att ge Coompanion i uppdrag och medel att inlemma Mikrofonderna som en del i deras verksamhet. Coompanion och Mikrofonderna har i stort samma målgrupp, och det skulle underlätta i Coompanions rådgivning att också ha tillgång till finansiella instrument.

Ett förslag som vi vill framföra om inte något av de föreslagna åtgärderna är mogna att implementeras, är att utreda hur mikrofonderna kan drivas vidare ekonomiskt och i vilken form och som egen fristående finansiell institution eller under Almi alternativt Coompanion. Vi föreslår också att staten ger Tillväxtverket i uppdrag att bistå Mikrofonderna Sverige att utveckla Mikrofondkonsortiet till ett heltäckande nationellt system av Mikrofonderna.

Göteborg 20170322

Mikrofonderna Sverige/ Ulla Herlitz, VD
Ulla.herlitz@mikrofonderna.se; mobil 0703 62 82 34
c/o Mikrofonderna Väst
Packhusplatsen 2
411 13 Göteborg

Bilaga referenser:

I nöd och lust...

En rapport om betydelsen av långsiktighet, ömsesidighet och andra förutsättningar för de svenska kreditgarantiföreningarna 2006 – 2010.

(Kontigo, 2011, beställd av NUTEK med anledning av satsningarna på kreditgarantiföreningar KGF som gick i putten pga ek nedgången/finansskrisen)

Ur rapporten:

Det är Kontigos bedömning att det politiska stödet till föreningarna har varit relativt begränsat. Stödet hade kunnat tydliggöras, t.ex. genom ett tydligt politiskt mål för vilken roll kreditgarantiföreningar bör och kan spela i Sverige...

... Kontigo vill även lyfta vikten av att verksamheter som startas har ett starkt politiskt stöd. För att genomföra en lyckad satsning krävs det att verksamheten får rimliga förutsättningar att lyckas. Detta handlar både om storleken på de bidrag som avsätts för verksamheten och ambitionen i det stöd som erbjuds verksamheterna. I satsningen på kreditgarantiföreningar avsattes statliga bidrag för verksamheten. Målsättningen var att huvuddelen av de resurser som verksamheten behövde skulle komma från det privata näringslivet, företag skulle genom föreningarna garantera varandra utan någon större inblandning av offentliga medel. Kontigo anser emellertid att rimligheten i en sådan målsättning bör ifrågasättas och den kanske även borde ha ifrågasatts tydligare redan i satsningens inledningskede.

Små företags behov av krediter och systemen för att tillgodose dem – om kunskapsläget, främjandesystemet och Tillväxtverkets roll

(Kontigo, 2011, beställd av Tillväxtverket)

Målet för Tillväxtverket enligt rapporten: verket bidra till att identifiera marknadsmisslyckanden när det gäller små och nya företags kapitalförsörjning, och med kunskap och ekonomiska resurser bidra till att utforma och utveckla samhällets insatser för att motverka dessa.

Förutsättningar för tillgång till kapital.

En studie om samhälls-/sociala företag och företagare med utländsk bakgrund

(Ramböll, 2014, beställd av Tillväxtverket)

Denna rapport visar på att modellen med kreditgarantiföreningar efterfrågas. I Sverige har Almi-modellen skapats medan många andra länder har valt att arbeta med statligt finansierade kreditgarantier. Brist på utvärdering och tillvaratagande av erfarenheter om hur kreditgarantiföreningar har fungerat tidigare i Sverige gör att det är svårt att avgöra om denna typ av riktade finansieringsinstrument skulle kunna fylla en god funktion för sociala-/samhällsföretagen eller andra typer av företag. Dock står det klart att kreditgarantiföreningsmodellen kommer på tal bland dessa grupperingar då de upplever svårigheter att komma fram i Almisystemet, som är inriktat på företag med tillväxtpotential. Se vidare i rapporten "Hur går det med finansieringen?"

Lånebehov och ekonomisk hälsa för arbetsintegrerande sociala företag

(Ragnar Andersson, Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi/ESF och Alexander Ingster Hofgren, Coompanion Stockholm. 2014)

Temagruppen undersöker i en studie lånebehovet för arbetsintegrerande sociala företag. Studien bygger på undersökningar av företagens årsredovisningar för 2012 och redovisar tre olika scenarier beroende på utvecklingen av antalet företag framöver. I dag finns 320 (2014) arbetsintegrerande sociala företag och om/när de är dubbelt så många (mellanscenariet) uppskattas lånebehovet ligga i ett spann mellan 140 och 400 miljoner kronor.

Hur går det med finansieringen?

(Ulla Herlitz, Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi/ESF, 2014)

Rapporten handlar om finansiering av företag inom social ekonomi och arbetsintegrerande sociala företag. Det är en uppföljning av de förslag till åtgärder inom området finansiering som Temagruppen presenterade i skriften Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa (Tillväxtverket, 2012). I ett av avsnitten behandlas Tillväxtverkets studie "Förutsättningar för tillgång till kapital" (se ovan) och de konkreta förslagen.

Ramböll har på Tillväxtverkets uppdrag genomfört studien om förutsättningarna för tillgång till kapital för samhälls/sociala företag. Studien syftade till att belysa hur Tillväxtverket skulle kunna underlätta tillgången till kapital för de grupper av företag som har svårt att finansiera start och/eller utveckling. Den del av studien som avser de samhälls-/sociala företagen baseras på intervjuer med tolv företagare och nio rådgivare/finansiärer samt på tidigare gjorda studier och forskning om företags finansieringsproblem. De konstaterar att extern finansiering är ett problem för många företag. Utredarna menar att en av de främsta anledningarna till att de sociala företagen inte får tillgång till finansiering är att de inte har tillräckliga säkerheter. De lösningar som presenteras är följande:

- *Kreditgarantier finansierade av staten: Tillväxtanalys fastslog i en rapport från 2011 att staten kan stödja en utbyggnad av kreditgarantier för att öka chanserna att få lån. Detta skulle då kunna kombineras med en utökad satsning på rådgivning till de sociala företagen om hur de söker lån. En sådan rådgivning kan minska behovet hos långgivaren att arbeta med lå-neansökningarna, men ett visst arbete skulle ändå kvarstå. Denna lösning återkommer i samtal med såväl företagare som rådgivare.*
- *Ett utvidgat samarbete med kommunerna som innebär att de erbjuder borgen för att företagen ska kunna ta ett lån. -*

Foretagarna.se

Småföretagarnas organisation, Företagarna, gör varje år en undersökning om småföretagarnas finansieringsvillkor. Slutsatsen är att de allt tuffare finansieringsvillkoren utgör ett stort tillväxthinder. Mer än var fjärde företagare i deras undersökning upp-lever hårdare bankvillkor. På frågan på vilket sätt företagaren märker av de tuffare kreditvillkoren svarar över 70 procent att det beror på att bankernas krav på säkerhet har ökat.

Öppna upp!

Öppna upp! är Tillväxtverkets nationella strategi för ett företagsfrämjande på lika villkor och pågår under 2015-2020. Strategin kan hämtas på tillvaxtverket.se.

Tanken är att alla som arbetar med företagsfrämjande åtgärder skall kunna hämta inspiration och konkreta mål och åtgärder för den egna organisationens arbete kring "lika villkor". Tillväxtverket sammanfattar strategin på följande sätt: Ett tillgängligt och öppet företagsfrämjande som tar vara på alla människors företagsamhet och innovationskraft är en konkurrensfördel för Sverige. En mångfald av företag och företagare inom en bredd av branscher bidrar till förnyelse och hållbar tillväxt i näringsliv och regioner. Den nationella strategin för ett företagsfrämjande på lika villkor anger åtta mål för att utveckla företagsfrämjandet fram till 2020. Tillsammans kan företagsfrämjande aktörer arbeta för en förändring där kvinnor och män oavsett bakgrund och ålder har samma möjligheter att starta, driva och utveckla företag. Och där företag inom alla branscher får stöd att starta och växa.

Företagande i Norrbotten och tillgång till offentlig finansiering - är genus en faktor?

(Johansson, J och Malmström, M; Luleå Tekniska Universitet, 2012)

Visar att kvinnor missgynnas och oftare får avslag när de söker offentlig finansiering från ALMI, länsstyrelsen och regionen. Detta ger ett viktigt perspektiv på dels behovet av en Mikrofond för annars exkluderade företag, men också behovet av att personalen i Mikrofonden har relevant kompetens för att inte själva hamna i diskrimineringsfällan. Mikrofonden har en stor del kvinnliga kunder och dessa har ofta en mindre tillgång till kapital, varför Mikrofondens kreditgarantier blir ett viktigt instrument för att stödja denna grupp.

Palett för ett stärkt civilsamhälle

Den 25 februari 2016 överlämnade den särskilde utredaren Dan Ericsson betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) till kultur- och demokratiministern. Utredningen föreslår flera åtgärder för att stärka civilsamhället, bland annat genom ökad kunskap hos det offentliga, tydligare myndighetsstyrning och krav på konsekvensanalyser avseende civilsamhället. De lämnar också förslag för att öka civilsamhällets möjligheter att delta i upphandling och idéburna offentliga partnerskap samt om förbättrat administrativt stöd till organisationerna. Utredningen ser de ca 200 000 föreningarna inom civilsamhället som viktiga för samhällets utveckling. Föreningslivet är också starkt på landsbygden och inom Hela Sverige ska leva finns mer än 5000 lokala utvecklingsgrupper som engagerar sig på olika sätt i bygdens överlevnad och utveckling.

Det finns över 200 000 organisationer i Sverige. Av dessa redovisar 77 000 viss ekonomisk verksamhet och sysselsätter 142 000 personer, varav 60 procent är kvinnor. Organisationernas totala

intäkter summeras till 217 miljarder kronor och deras utgifter till 207 miljarder kronor. Av befolkningen över 16 år är 79 procent medlemmar, varav något fler män än kvinnor, i minst en förening. Varje person är i snitt medlem i 3,8 föreningar. 54 procent av männen och 43 procent av kvinnorna utför ideellt arbete. Tiden som läggs ned på ideellt arbete av kvinnor och män uppgår i snitt till 4 timmar per vecka, vilket motsvarar ca 400 000 årsarbetskrafter.

Vägar till kapital för särskilda grupper i Sverige - Ett projekt i samarbete mellan Nyföretagarcentrum, IFS, Drivhuset och Coompanion; Jan Svensson, Tillväxtverket 2017
Studien visar på att det finns finansieringslösningar som skulle kunna hjälpa till att möta det stora behovet av finansiering för företagare i starten av och den tidiga utvecklingsfasen av företag. Samtidigt blir det tydligt att nya finansiella instrument behöver utvecklas för tidiga skeden där marknaden inte kan täcka behovet. Garantier är ett sätt att möta bankernas krav på säkerheter och därmed möjliggöra lån, särskilt bland grupper som inte har privata tillgångar att tillgå.